

Abonnement pour un an:

250 piastres

Edition spéciale 500 piastres

Adresse:

Idjtihad Constantinople

Téléph-St, 865

XXème ANNÉE

15 Mars 1925—No 176

اجتهاد

فلسفی ، اجتماعی ، ادبی ، اقتصادی مجموعہ

آبونمازہ سنہ لہی [۲۱ نسخہ]

داخل ایچون ۰۲ خارج ایچون

۲۱۰ اعلا کاغذی ۵ ایرادر .

ارارہ خامہ سی

جفال اوغلانده « اجتهاد ٹھوی »

تلفون : استانبول ۸۶۵

بکر منجی سنہ

نومرو ۱۷۶ - ۱۵ مارٹ ۱۹۲۵

مولودات اجتماعیه سندن ناخشنود یا شامقده در. [*] بوذاتك كوچوك حكايه لری وارد، كه پك چوق مقبول رومانلرك پك چوق فوقنده در. بو كوچوك حكايه لرك اك كوزلرندن بری نك عنوانی ده (قادیـن- آنا) در. بو حكايه دوستلرمزدن وسابق آذربایجان جمهوریت مستقله سی مجلس ملی رئیس رسول زاده محمد امین بك طرفندن ترجمه و بوندن اون اوچ سنه اول ۳۶ نومرولی (اجتهاد) ده نشر اولونمشدی . (اجتهاد) ك تام آلتی صحیفه سی دولدوران بو حكايه نك اك جانلی پارچه لرینی بوكون قارلرك نظرینه بعضی یكی نظر و ملاحظه لرله عرض ایده جگـز ، بو حكايه ده اولاقادینده آنالغك نه معظم بر جاج و جلال اولدیغنی و عینی زمانده (تیمورلنك) کبی برداهیه شدت و قتلك اوزدرنده آنالق شوكتنك نه بوبوك برشكوه تاثیر یاپدیغنی كورمه جگـز . حكايه شو سطرلرله باشلابور .

« قادیـن - آنانی تقدیس ایده لم ، كه غالب كل اولان حیاتك منبع بی انتها سیدر . شوراده (تیمورلنك) دن (طوبال قاپلان) دن ... دنبایی خراب ایتمك ایسته مش اولان بر انساندن بحث ایده له جك .

بو آدم بر یوزنده اللی سنه کزمش ، دمیر آیاقلری بر فیل آياغلك قارنجیه یووالرینی ازدیکی کبی شهرلر ، مملکتلر ازمش در. اونك کچدیکی یوللردن هر طرفه قمرزی قان نهرلری آقیوردی . کندیسنه مغلوب اولان ملتلك کیکلرندن برجلر یاپیوردی . کندینه کووه نرك اولومه رقابته کیریور ، حیاتی برباد اییدیوردی . اولومدن انتقام آلییوردی . چونکه اولوم ، اوغلی (جهانگیر) ی اُلندن آلمشدی . بوقورقونج انسان اولومك بتون قربانلرینی اولومك اُلندن آلمق ایسته یوردی . »

بوراده بر آرتوقف ایده جگـز . کورولنورکه بو حكايه ده قهرمان یالکز آتالق دکل ، بابالق ده بر رول صاحبی در . بونك بویه اولماسی طبیعیدر ، قادیـنه آنالق پابه سی ویرن

[*]

غربدن شرقه کونشلر طاشیدم ،
جننه ، کوثره اشلر طاشیدم ؛
ن بو یوقلق ایلتك بر واریم ،
یپدیغنی بالده بوغولش آریم .

شیلیر ، که بر تجربه تارلاسی وجوده کتیرمک و بورادن ده نمونه تارلاسنده بوتجار بك نتائج فعلیه سی کو سترمك اوقادار قولای برایش ده کلددر . بونك ایچون اختصاصه و معلومات زراعییه احتیاج کورولور و نمونه تارلارینی باشلیجه مناطق زراعییه ده تأسیس ایتمك ، بوزلری منطقه معلملرینك اداره لرینه ویرمك لزومی میدانده در . بوندن اولده بوتارلارلك تأسیس ایده له جکی یرده طوپراقلری تحلیل ایتمك و آزوت ، حامض فوسفور ، پوتاس و کیره چ کبی عناصر انباتیه نك مقادی رینی آکلامق لازمدر . هرولایت مجلس عمومیسنك واردات حصوصیه دن بوتارلار ایچون تخصیصات آیرماسی ممکندر .

شوراسنی خاطر دن چیقار ماملی در ، که کیوی و صنبی مواد انباتیه ، چفتلك کوبرملری دنبیلن طبیعی عناصر انباتیه ده نقصان اولان ماده لری تمملا مق ایچون فولانیلیر . مملکت مزده کی بوبوك چفتلك صاحب لری ، « کورده نك » دن اوزاقلاشا بیلمك ایچون ، آرتیچوق معلومات زراعییه مالک اولسا ییدلر ، بالذات تجربه و نمونه تارلاری وجوده کتیر یروکویولره کوزل بردرس ویرلردی ! .. بوقادار ساده و بسیط ایشلری ده حکومتدن بکله مک جدأ شایان تأسفدر . فقط ، چاره نه ؟ ..

بکربی ۱۳۴۰ حسین کاظم

قادیـن و تیمورلنك

بوکونکی قومونست روسیانك ، فکری عامللرندن بری ده رومان نویس (ماقسیم غورکی) در . بوکون واقعا ماقسیم غورکی قومونست روسیانك نه زمامدارلرندن ، نه ده ایلك صف زچالندن دکلدر . ماقسیم غورکی آتدیغنی مرمی نك هدفی آشدیغنی و انداختك مقصوددن فضله بر منزل قطع ایتمدیکنی کورمش و یپدیغنه بر آزاندم اولمشدر . ماقسیم غورکی واقعا روسیا « پروله تاریا » سندن چیقمش فقط ادبیات عالمنده آریستوقراطلقدن اصلا دوشمه مش برذکای مبدع در .

او کندیسنی یپدیغنی بالده بوغولش آری ، کورمکده وایشیتدیکمز کوره شیمدی فینلان دیاه چکیلش و

شاهانه عشرتك بالجملة لوازمی موجود؛ (تیور) كزارقه سنده
موسیقارلر او طور مش؛ او كنده اقر باسی، پادشاهلر، خانلر،
امرای عسكریه و هر كدن یاقین شاعر (كرمانی) مست
و مخور او طور تیور. بو اوشاعر دره كه بركون تیور ایله
شویله بر محاوره ده بولونمشدر :

تیورلنك - كرمانی ! بنی صاتا جاق اولسه لر قاجه
آلیر سین ؟

كرمانی - یكرمی بش عسكره .
تیور [كل - حدتله] - و اونجی بنم كرمك بهاسیدر.
كرمانی - بنم دوشونیدكم ده انجاق كرمك در یوقسه سن
كندك بش باره ایتیر سین .

ماقسیم غورکی بو محاوره بی ذکر ایتدكدن و پادشاهلر
پادشاهی، و دهشت و وحشت آدمی ایله شاعر كرمانی
بویله قونوشمشدر. بزجه حقیقت دوستی اولان بوشاعرك
شهرتی دائما (تیور) ك شهرتی فوقنده طوتولمایدیر !
دیدكدن صوكره شوعلوی حكملری ویریور :

« شاعرلری تقدیس ایدلم، كه اونلرك الهی

برد، اوده جسورانه و كوزل اولاراق سویله نن

حقیقت در. اونلرك خدای لایزلی ایشته بودر.»

بویله بر بزم نوشانوش اشناسنده، بلوطلر آره سندن
چیقان بریلدیرم کبی (بیلدیرم بایزید) ی مغلوب ایدنك
قولاغنه، برقادینك نداسی، مغرور بر دیشی ارسلانك
نمره سی کبی کلیور. اوغلنك ضیاع ابدیسیله جریحه دار
وبوسیبله انسانلره قارشى دهاش وقهار اولان یوركنه آشنا
برسس کلیور؛ (تیور) امر ایدیور : « بو محزون سس
کیمكدر، او كرمك، بیلدیرك دیور. » جواب کتیریورلر:
« مجهول برقادین، طوز طوپراق ایچنده، دیلنجی قیافتنده،
دلی کبی برقادین عریجه سویله یور، و اوچ مملکت حکدارینك
حضورینه چیقمق ایسته یور. » دیورلر. تیور : کتیرك
دیور. یالین آباق، البسه سی صدباره، آچیق کوکسنی
اورتمك انجون صاچلرینی پریشان برافش یوزی طونج
رنکنده، باقیشی آمرانه وطوپاله اوزاتیلان الی تیره من
قادین کلیور. (تیور) « سلطان بایزیدی مغلوب ایدن

اركان، و ارکكه بابالق پایسی توجیه ایدن قادین اولنجه
بونك باشقه دورلو اولماسی غیر ممکن اولور.

ماقسیم غورکی اوغلنی غائب ایدن و اوغلنی تیمورلنك دن
ایسته من قادین - آنانی (تیورلنك) ك حضورینه چیقارمادن
اول (تیور) ك اردوگاهنی تصویر ایدیور. بوقادار جانی
تصویر آز کورولمشدر؛ دیکله یلم :

« تیمورلنك قیزیل کلردن ویاسمینلردن متشکل بر
بولوط ایله اورتولو (قاهول) دره سنده عیش ونوش ایله
مشغول ایدی. بودریه (سمرقند) شعرا سنجه « کلر
محبتی، اسمی ویرلشدیر. بورادن بیوك شهرك یشیل
منارهلری، بیوك جامعلرك یشیل قبلری ده کورولور.
اون بش یك مدورچادیر، دره نك طولنه عربض بریلپازه
کبی سریش و اوزرلرنده کی ایپك یاراقلری ذی حیات کلر
کبی اهترازه کله دی.»

بو چادیرلرك اورته سنده « تیمور کوركان، ك چادیری
رفیقهلری اره سنده او طوران برملیکه بکنزه بوددی.
چادیرك دورت کوشه سی وار، هر طرفی یوز قدم طولنده
و اوچ سونكو بوی ارتفاعنده در. اورته قسمی برر
انسان قالیناغنده التوندن معمول اون ایکی ستون اوزررنده
قائمدر. بشیوز قرمزى ایپله یره باغلانمش در، تاكه كوکه
چیقماسین. دورت کوشه سنده کوموشدن معمول بررقارتال
وار؛ اوست طرفنده بشنچی قارتال دخی مغلوبیت بیلمه من
(تیمور کوركان) شاه شاهان در.

(تیمور) ك صیرتنده مائی رنكده ایپك قاشدن کیش
بر لباس وار، كه اوزهرینه بش یینك دانهدن زیاده ایچی
سرپلمشدر...

قیر صاچلی باشنده اوست طرفی یاربیق بر بیاض
قالپاق وار و او قانلی کوزلر دوزر، دوزر، دنیایی سیرایدیر.
.....
کوزلری طار و اوفاقدر؛ فقط هریشی کورور.
باریلتیمی، سگته مرضنك بانزهری حضرموت طاشنك
باریلتیمی قادار صوئوقدر.

شاه شاهاتك قولاقلرنده کوزل بر قیزك دوداقلری
رنکنده « سرندیب » عقیقندن کوپهلر واردر. یره امثالی
کورولمه مش خالیلر اوزررنده دولو اوچ یوز آتون باردق ایله

حائل اولاماز . . . انسانده کی بتون محسنات کونشک
شعاعندن و آنانک سودندنر. کونشسز چيچک بیتمز .
محببتسز سعادت یوقدر . قادینسز محبت یوقدر . آناسز
نهشاعر واردر ، نده قهرمان .

قادین اصرار ایله دیبور :

بنم اوغلمی بانا ویر ، تیمور !

شاعر کرمانی :

تعظیم ایدهلم آنای که بزلر ایچون بیوک آداملر دوغو.
ریبور . (ارستطاليس) ، (فردوسی) وبال کبی طاتلی
اولان (سعدی) ورباعیلری زهر آلود شراب کبی اولان
(عمر خیام) ، (اسکندر) و ، کور (هومر) اونک
چوققلریدر ، دیبور .

بونک اوزهرینه (تیمور) فکره طالیور ، صوکره
فرمان اییدیور : اوچیز آتلی چیقسیین اونک اوغانی
بولسون آتک، ترکیسنده اونک اوغانی کترین سواری
مسعود اولاجق !

قادینک نهدن قوتلی اولدیغنی آکلادم بوقادین سویبور.
ومحبتی، کندیسنه ، غائب اولان اولادینک ، عصرلرجه
یانغین احداث ایده ییله جک بر شعله اولدیغنی حس ایتدیر.
مشدر .

شاعر کرمانی ، (تیمور) ک ویردیکی امردن منبسط
اولارق شوشعری انشادایدیبور: ییلدیزلردن وچیچکلردن
باحث نعمهلردن داها کوزل اولان نهدر ؟ هرکس همان
دیرکه نعمه محبت، مایس نصف النهارینک کونشندن کوزل
اولان نهدر ؟ عاشق دییه جک که : سودیکم .

نصف اللیلده آسمانده کی ییلدیزلرک کوزل اولدیغنی
بیلیم؛ سوکیلیک کوزلرینه بتون چیچکلردن داها کوزل
اولدیغنی بیلیم واونک تبسمنک داها شوقت آمیز اولدیغنی ده
بیلیم .

فقط هوز بتون نعمهلرک اک کوزلی اوقونما مشدر .
دنیا ده کی بتون ابتدالک ابتداسنک نعمه سی. دنیانک قلبنه،
قلب فسونکارینه عائد نعمه ، اوقلب که بز انسانلر اونا
« آنا » دیرز .

تیمورلنک شاعره بو کورل شعرینی تقدیر اییدیور ،

سندیسین؟ « دییه صوریور. تیمور : « ثوت برچوقلرینی
مغلوب ایتدیکم کبی اونی ده مغلوب ایدن بنم؛ کندیکه عائدنه
سویله یه جکسهک سویله ! « دیبور .

قادین وقورانه :

« ایشیت، هر نه یامش اولسه کینه بر آدامسین اما بن
آنیم . سن اولومه خدمت اییدیورسین بن حیاته ! ...
سن قانه قارشى مسئولسین . ایسترم که کناهلریکی کفارت
ایده سین ، بانا دیدیلرکه سن: « قوت عدالتده در » [*]
اعتقادنده سین . بن بوکا ایتاد ایتیمورم . اما بکا قارشى عادل
اولمالی سین زیران آنیم ، دیبور . (تیمور) بو سوزلرک
جسورانه و بناء علیه قادینک قوتلی اولدیغنه دقت اییدیور .
قادینه سنی دیکه یه جکم اوطور سویله دیبور : قادین
پادشاهلرک حضورنده باغداج قور و روشویله سویله یور :
- بن سالرمودتم . بوراسی پک اوزا قدر . زرده
اولدیغنی بیلیمز سین . پدرم وزوجم بالقجی ایدیلر قورصانلر
ساحلمزه آقین ایتدیلر وزوجله بابامی و برچوقلرینی اولدیریلر
آانی باشنده اوغلمی جالیدیلر دورت سنهدر اونی آریوره
بروزنده کی چوققلرک اک کوزلی ایدی [تیمور ایچندن
بنم جهانکیرم کبی دیدی] بو اوغلم سنهدر بونی بیلیمورم
زیرا یایزیدک عسکری او قورصانلری طومشدر سن ده
یایزیدی مغلوب ایده رک اولنرده نهوارسه آلدک بنم اوغلمی
بانا ورمه ایسین »

پادشاهک حضورنده کیلر بو قادین دلی در دیبور،
کولوشیورلر . انجق شاعر (کرمانی) ، « ثوت دلی ، « آنا
کبی دلی ! « دیبور .

(تیمور) ایسه قادیندن صوریور؛ « بو اوزاق یردن
ناصل کلدک؟ شوطاغلری، اورمانلری ناصل آشدک؟ بعضاً
وحشی حیوانلردن ده داها وحشی انسانلر سانا ناصل دوقو.
نمادیلر؟ سنک سلاحک ده یوق. بونلری اوکرنمک ایسترم .
دیبور .

قادین آنای تقدیس ایده لم که آنا محبتنه هیچ برشی

[*] آناتول فرانس

La violence est la pire des faibles

دیدکی وقت عینی حقیقی باشتا بر صورتده افاده ایتمشدر . بن
عدالتک کور وقابلسز اولدیغنی قبول ایتیم . محبتسز و کوزسز
عدالت چوق کره صریح ظلم اولمشدر . ع. ج.

وہ کندی حقیقتلرینی سوبله مک ایچون سنک آغزینی
انتخاب ایدن الله خطا ایتمهش! « دیور .

عقل سلیم

فوق الطبعی فکرلره مقابل طبعی فکرلر

Detexit quo doloso vaticinamandi furore
sacerdotes mysteria, illis soepe ignata, audacter
publicant.

Petron. Satyr.

مولفک دیاجهسی

انسانلرک اجتہادلرینی ، اعتدال دملہ معاینہ ایتک
ایستہ نیلیدیکی وقت ، شوکیفیتہ مطلع اولماقلہ حیرت عظیمہیہ
دوشولور : الئاساسی عدایتدیکلری اجتہادلرندہ بیله ،
الئسادہ حقیقتلری طائیف ، الئبارز عبشیاتی ردایتک ، الئ آشکار
تناقضلردن دیکسینک ایچون عقل سلیمی یعنی ملکہ محاکمہ نک
بونلری یامایہ کافی قسمینی انسانلرک نادر اولاراق استعمال
ایدرلر . بو حالک برمثانی ہر زمان ، ہر مملکتدہ ، انسانلرک
اکثریت عظیمہ سنجہ مہجل برعلم اولان « الہیات » دہ ،
الئمہم ، جمعیتلرک ، سعادتہ الئمفید و الئلزام عدایتدیکلری
بوموضوعدہ بولورز . فی الحقیقہ ، بومعہود علمک ، اوزہرینہ
استناد ایتدیکی پردہ نسپلر برآز تدقیق ایدیلہ جک اولور
ایسہ ، تسلیم اولونور ، کہ اعتراض ناپذیر اولدوقلرینہ حکم
ایدیلش اولان بوبرہ نسپیلر کلشی کوزل فرضیہ لر در و بو
فرضیہ لری جہالت تخیل ایتشدہ ، ہیجان و یاخود منافق
نشر ایتشدہ ، محجوب صافدلک قبول ایتشدہ ؛ اصلا
محاکمہ ایتدین اعتیاد طرفندن محافظہ ایدیلش وبوندن ہیچ
برشی آکلاشیلامادینی ایچون محترم طوتولمشدر .

Montaigne دیرکہ . « بعضیلری ، اینانمادیقلری شیلرہ اینانادیقلرینی
خلقہ ایناندریرلر ؛ داہا چوق اولان بعضیلری دہ اینانمانک
ماہیتنہ تفوذایتہی بیلمہ دیکلرندن اینانمادیقلری شیتہ کندی
کندیلرینی ایناندریرلر . » [یعنی نفسلرینی اغفال ایدرلر]
خلاصہ کلام ، دینی اجتہادلر حقندہ ، عقل سلیم ایلہ
استشارہ ایتہیہ ہر تنزل ایدن بو تدقیق ومعاینہ دہ بین الانام
شایان نظر فرض اولونان شیلرہ عطف دقت ایدن ہر کس قولایجہ
مشاہدہ ایدر ، کہ بواجتہادلرک ہیچ برصا غلام تلی یوقدر ،
ہر دین تلمسز بربنادر ؛ تہ ٹولوجیا عوامل طبعیہ نک ، سیستم
حالنہ قونمش جہالتندن واوزون برخیال خاملر و تناقضلر
منسوجندن باشقا برشی دکلدر . ہر مملکتدہ الہیات ، اقوام

اجمال و خطوط اساسیہ سنی نقل ایتدیکم بو حکایہ
روس حکایہ نویسک قدرت تصور و تصویری حقندہ دہ
برفکر ویرہ بیلیر ، صانبرم . آنا محبتک شوکتی ، بابا
محبتک وسعتی بوسریع سطرلردہ احیا اولونمشدر .

تیمور ، بو قادار اوزاق یرلردن ناسل کلہ بیلیدیکی
قادیندن صور دینی زمان شاعر کرمانی :

« محبت یولندہ یاقین و اوزاق یوقدر ! » دیمک اولان :

« درراہ عشق مرحلہ قرب و بعد نیست »

مصراعنی اوقومشدی .

دوقتور عبداللہ جودت

(راحب ژان مہلیہ) نک

عقل سلیم

ی

۲

راحب (ژان مہلیہ) یہ برہیکل رکز اولونماسی حقندہ
ویریلن تقریر اوزہرینہ (قونوانسیون ناسیونال) ک اصدار
ایتدیکی ارادہ :

۱۷ تشرین ثانی ۱۷۹۳

« اباطل دینیہی رد ایتک جسارت و اخلاصی برنجی
اولاراق کوسترمش و (شامپانی) دہ « تہ تردپینینی » راہی
بولونمش اولان (ژان مہلیہ) یہ [*] برہیکل رکز
اولونماسنی تکلیفاً اعضاسندن برینک ویردیکی تقریری
(قونوانسیون ناسیونال) ، معارف عمومہ انجمنہ حوالہ
ایدر .

رئیس وکاتبرک امضالری

اصلنہ مطابق در .

قرارلر و مضطلر انجمنی اعضاسی امضالری .

[*] (ژان مہلیہ) نک (وولتر) . نظرأ مفصل ومہیج
ترجمہ حالی ، ۱۶۴ نومرولو (اجتہاد) دہ در . اوقوماش اولانلر
ہمہ حال اوقومالی در .
- اجتہاد -